

Мотиваційні стратегії у вищій освіті: досвід країн ЄС та українські реалії

Гуцол Марія Іванівна¹, Денисенко Вероніка В'ячеславівна²,
Курбатова Тетяна Володимирівна³

Опубліковано	Секція	УДК
30.08.2025	Педагогіка	378

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17119501>

Анотація. У статті досліджено сучасні підходи до мотивації студентів та викладачів у закладах вищої освіти України та країн ЄС у 2020–2024 роках, зокрема в умовах цифрової трансформації, інноваційних освітніх технологій та воєнного стану в Україні.

Проаналізовано вплив цифровізації навчального процесу, академічної мобільності, розвитку мікрокваліфікацій, психосоціальної підтримки, фінансових стимулів, змішаних форматів та практично орієнтованих програм на ефективність освітньої діяльності, залученість студентів та викладачів, формування професійних і міждисциплінарних компетентностей, а також стійкості до стресових факторів.

Виявлено ключові проблеми та бар'єри, зумовлені обмеженими ресурсами, скороченням контингенту студентів, виїздом частини педагогів, нерівним доступом до інфраструктури та іншими соціально-економічними викликами. Запропоновано комплексні рекомендації щодо адаптації європейських практик до українських реалій, спрямовані на підвищення академічної мотивації, інтеграцію психосоціальної та цифрової підтримки, розвиток професійних компетенцій, формування системних мотиваційних стратегій та забезпечення стійкого розвитку закладів вищої освіти.

Ключові слова: цифрове навчання, академічна мобільність, психосоціальна підтримка, фінансова мотивація, змішані формати, навчальні траєкторії, міжнародне співробітництво, адаптаційні програми, розвиток компетенцій, управління освітою.

The motivational strategies in higher education: experiences of EU countries and Ukrainian realities

Annotation. The article explores contemporary approaches to motivating students and academic staff in higher education institutions in Ukraine and EU countries during 2020–2024, with a particular focus on the challenges posed by digital transformation and martial law conditions in Ukraine.

The study analyzes the impact of digitalization of the learning process, academic mobility, development of micro-credentials, psychosocial support programs, financial incentives, and blended learning formats on the overall effectiveness of educational activities, student and

¹ Гуцол Марія Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент, заступник ректора з виховної роботи, Івано-Франківський національний медичний університет, <https://orcid.org/0009-0003-7033-3070>

² Денисенко Вероніка В'ячеславівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, Херсонський державний університет, <https://orcid.org/0000-0002-5461-6914>

³ Курбатова Тетяна Володимирівна, кандидат філологічних мов, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Криворізький національний університет, <http://orcid.org/0000-0001-6891-443X>

faculty engagement, development of professional and transversal competencies, and resilience to stress and external challenges. Attention is given to the adaptation of European practices within Ukrainian higher education, taking into account local limitations such as restricted financial and technological resources, a decline in student enrollment, faculty emigration, and unequal access to digital infrastructure. The research identifies the key barriers to implementing effective motivational strategies, including structural and institutional constraints exacerbated by the ongoing conflict. Based on the findings, the article proposes a set of comprehensive recommendations for higher education institutions to enhance academic motivation, ensure continuous engagement of students and staff, integrate psychosocial and digital support mechanisms, promote lifelong learning, develop professional competencies, and establish systematic, evidence-based motivational strategies.

The study highlights the importance of flexible learning pathways, personalized educational trajectories, and international collaboration as essential tools for maintaining educational quality and fostering the long-term development of the higher education sector in Ukraine under extraordinary conditions. This research contributes to the understanding of how motivational strategies can be effectively adapted in crisis contexts, providing a framework for policy-makers, university administrators, and educators seeking to strengthen institutional resilience and student-centered educational practices while aligning with broader European standards and innovative educational models.

Keywords: digital learning, academic mobility, psychosocial support, financial incentives, blended formats, learning trajectories, international cooperation, adaptation programs, competence development, education management.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап розвитку суспільства визначається глобальними трансформаціями, пов'язаними з переходом до індустрії 4.0, інтенсивним поширенням цифрових технологій та зростанням ролі інноваційної економіки. У цих умовах особливої значущості набуває підготовка людського капіталу, здатного до інноваційної діяльності, креативного мислення та високого рівня професійної компетентності. Вирішальна роль у цьому процесі належить системі вищої освіти, яка виступає базовим інститутом соціалізації та професійного становлення молоді [2, с. 13].

Разом з тим, вища освіта України стикається з низкою проблем, що знижують її конкурентоспроможність як на національному, так і на міжнародному ринку освітніх послуг. Серед ключових чинників слід відзначити недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення закладів вищої освіти, застарілі методи та технології навчання, уповільнені темпи модернізації управлінських процесів, низький рівень заробітної плати викладачів, що спричиняє відплив висококваліфікованих кадрів, а також слабкий зв'язок університетів з бізнес-середовищем. Усе це призводить до невідповідності професійної підготовки сучасним потребам ринку праці та знижує мотивацію молоді до здобуття освіти у вітчизняних університетах.

У контексті інтеграції України до європейського освітнього простору актуалізується необхідність запозичення та адаптації кращих практик країн ЄС у сфері мотиваційних стратегій. Досвід європейських університетів демонструє ефективність таких підходів, як індивідуалізація навчання, застосування цифрових освітніх технологій, партнерство з роботодавцями, розвиток системи академічного наставництва та забезпечення сприятливого освітнього середовища для самореалізації студентів [5, с. 170].

Таким чином, постає завдання не лише модернізувати національну систему вищої освіти, але й сформувати дієві мотиваційні стратегії, які сприятимуть підвищенню якості освітнього процесу, конкурентоспроможності випускників та їх інтеграції у

міжнародний ринок праці. Це визначає наукову та практичну значущість дослідження, адже саме мотиваційний аспект навчання здатен забезпечити стійкий розвиток української вищої школи в умовах глобальних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях вітчизняних та європейських науковців значну увагу приділено мотиваційним стратегіям у вищій освіті, зокрема в контексті інтеграції української системи освіти до європейського освітнього простору. У дослідженні Т. В. Фінікова «Якість вищої освіти: сучасне розуміння та український контекст» розглядаються ключові аспекти підвищення якості освітнього процесу у вищих навчальних закладах, зокрема через удосконалення мотиваційних стратегій, спрямованих на підвищення ефективності навчання та активне залучення студентів до освітньої діяльності [1].

Порівняльний аналіз систем вищої освіти в Україні та країнах ЄС, проведений у дослідженні «Зарубіжна система вищої освіти» М.І. Гагаріним, виявляє суттєві відмінності в підходах до мотивації студентів. Зокрема, в країнах ЄС активно впроваджуються інноваційні методи навчання, орієнтовані на розвиток критичного мислення та самостійної роботи студентів, що сприяє підвищенню їх мотивації до навчання [3].

У контексті європейської інтеграції української освіти важливим є дослідження О. Локшини «Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти й навчання у 2021–2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти» [4]. Авторка аналізує стратегічні орієнтири ЄС у галузі освіти, зокрема акцентує на важливості розвитку мотиваційних стратегій, які сприяють інтеграції української вищої освіти до європейського освітнього простору.

Вітчизняні дослідження також підтверджують необхідність удосконалення мотиваційних стратегій у вищій освіті. Зокрема, у статті В. П. Антонюка «Вища освіта України на шляху інтеграції в європейський освітній простір: досягнення та завдання подальшого розвитку» розглядає чинники, які впливають на мотивацію студентів до навчання, зокрема підкреслює важливість формування позитивного освітнього середовища та стимулювання студентів до активної участі в навчальному процесі [5].

Таким чином, аналіз останніх досліджень свідчить про необхідність інтеграції ефективних мотиваційних стратегій у вищу освіту України, з урахуванням досвіду країн ЄС та специфіки національної освітньої системи. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку адаптованих моделей мотивації, які сприятимуть підвищенню якості освіти та інтеграції України до європейського освітнього простору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є аналіз мотиваційних стратегій у вищій освіті на прикладі країн ЄС та України, визначення ефективних підходів до формування академічної мотивації студентів та розробка рекомендацій щодо їх впровадження в українському освітньому середовищі.

Завдання статті:

1. Вивчити досвід країн ЄС у формуванні мотивації студентів у вищій освіті.
2. Проаналізувати сучасний стан мотиваційних стратегій в українських закладах вищої освіти.
3. Виявити проблеми та бар'єри у впровадженні ефективних мотиваційних стратегій в Україні.
4. Розробити рекомендації щодо адаптації європейського досвіду до українських реалій.

Результати

Система вищої освіти в Україні перебуває у складному та суперечливому стані, що зумовлено поєднанням довготривалих структурних проблем та нових викликів, спричинених повномасштабною війною. З одного боку, вітчизняна освітня сфера стикається з демографічним спадом, виїздом молоді на навчання за кордон, скороченням кількості студентів та зниженням престижності диплома українського університету на ринку праці. З іншого боку, воєнний стан призвів до руйнування матеріально-технічної бази, релокації або закриття низки закладів, що безпосередньо вплинуло на доступність та якість освітніх послуг. Попри це, українська система вищої освіти зберігає потенціал розвитку, спираючись на європейський досвід та залучаючи міжнародну підтримку, однак для її модернізації та адаптації до сучасних реалій необхідним є не лише фінансове забезпечення, а й упровадження ефективних мотиваційних стратегій як для студентів, так і для викладачів.

Актуальність дослідження мотиваційних стратегій у вищій освіті визначається потребою швидкої адаптації університетського сектору до викликів індустрії 4.0, цифрової трансформації та інтеграції до Європейського простору вищої освіти. Від 2020 до 2024 року система пережила низку потрясінь, кульмінацією яких стало запровадження воєнного стану у лютому 2022 року, масове переміщення студентів і викладачів, загрози безпеці кампусів та вимушений перехід на змішані й дистанційні формати. За цього контексту на перший план виходить не лише збереження контингенту й академічної успішності, а й підтримка навчальної мотивації, стресостійкості, залученості до освітнього процесу, здатності завершувати індивідуальні освітні траєкторії в умовах високої невизначеності.

Дані державної статистики фіксують одночасне скорочення контингенту здобувачів і прийому до ЗВО: кількість студентів зменшилася з 1 142 тис. у 2020 році до 956 тис. у 2024 році (мінус приблизно 16,3%), а прийом — з 277 тис. до 199 тис. (мінус близько 28,2%), що прямо впливає на кадровий та інноваційний потенціал економіки й підкреслює нагальність ефективних мотиваційних політик на рівні закладів і держави [8]. У той самий час офіційні комунікації профільного міністерства та національних регуляторів засвідчують масштаб переходу до дистанційних рішень, релокацію окремих закладів, перегляд освітніх програм і процедур забезпечення якості — усе це змінює умови формування навчальної мотивації та вимагає оновлення інструментарію підтримки студента, зокрема у напрямі персоналізації навчання, цифрової підтримки, психосоціального супроводу і тіснішого зв'язку з ринком праці.

Таблиця 1. Динаміка закладів вищої освіти, чисельності студентів і прийому в Україні, 2020–2024 рр. (за даними Держстату)

Рік	Кількість ЗВО, од.	Студенти, тис. осіб	Прийнято, тис. осіб
2020	281	1 142	277
2021	317	1 136	246
2022	317	1 039	185
2023	325	967	202
2024	331	956	199

Джерело: складено авторами на основі зведених показників за 2020–2024 рр. за матеріалами Державної служби статистики України [8]

Детальний аналіз засвідчує, що наведені у табл. 1 показники відображають стійку тенденцію скорочення студентського контингенту, яка набула особливої динаміки після 2021 року, що хронологічно співпало з початком повномасштабної війни.

Зменшення прийому у 2022 році відображає вимушену міграцію молоді, переривання освітніх траєкторій, зниження спроможності сімей фінансувати навчання та обмежену фізичну доступність кампусів у прифронтових регіонах. Водночас помірне

зростання кількості закладів у 2023–2024 роках пояснюється адміністративно-організаційними трансформаціями мережі, укрупненням підрозділів і перереєстраціями, а не фактичним розширенням пропозиції програм чи потужностей. За таких умов мотиваційні стратегії мають переходити від декларативних до доказових, спираючись на інструменти, апробовані у країнах ЄС: студентоцентрований дизайн курсів, мікрокваліфікації, дуальні та роботоорієнтовані формати, індивідуальні навчальні договори, системну підтримку психічного здоров'я, інституційні механізми фінансової допомоги й гнучкі моделі мобільності [6, с. 6-7].

Відзначимо, що українські реалії додають обмеження безпекового характеру, нерівний доступ до інтернету й електропостачання, релокацію університетів і лабораторій, що потребує адаптації європейських практик до умов воєнного часу: асинхронні траєкторії з модульним оцінюванням, резервні офлайн-вікна складання атестацій, цифрові сервіси підтримки студентів-ветеранів, стипендіальні програми для внутрішньо переміщених осіб, спрощені механізми визнання попереднього навчання та неформальної освіти. Офіційні огляди МОН та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти підтверджують, що саме змішана організація навчання, гнучке планування освітніх компонентів, цифрові платформи взаємодії та посилений тьюторський супровід стали базовими управлінськими відповідями на виклики останніх років, а отже — природним каркасом для модернізованих мотиваційних стратегій у ЗВО [9, с. 19].

Сфера вищої освіти України у 2020–2024 рр. зазнала особливо глибоких трансформацій, що безпосередньо позначилися на кадровому забезпеченні. Якщо ще у 2020/21 навчальному році кількість науково-педагогічних та педагогічних працівників у закладах вищої освіти перевищувала 155 тис. осіб, то у 2023/24 рр. вона суттєво зменшилася внаслідок повномасштабної війни, виїзду частини викладачів за кордон, скорочення студентського контингенту та обмеженого державного фінансування. Особливо відчутним стало зростання частки викладачів, які працюють не на повну ставку. У коледжах і технікумах цей показник зріс із 23% у 2020 р. до майже 35% у 2024 р., тоді як в університетах він сягнув понад 40%. Це свідчить про збереження прихованого безробіття у сфері, а також про вимушену неповну зайнятість, яка знижує ефективність використання кадрового потенціалу (табл. 2).

Таблиця 2. Викладацький склад закладів вищої освіти у 2020/21 – 2023/24 навчальних роках, на початок н.р.*

Показник	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	У % до 2020/21
Кількість науково-педагогічних і педагогічних працівників, осіб	156 200	154 800	148 300	142 500	91,2
Частка, що працювала не на повну ставку, % (коледжі, технікуми, училища)	23,1	26,4	31,7	34,8	+11,7
Частка, що працювала не на повну ставку, % (університети, академії, інститути)	29,5	33,2	37,6	41,0	+11,5
Викладачі, які мали ступінь доктора філософії (канд. наук), осіб	62 100	61 200	59 400	57 300	92,3
Викладачі, які мали ступінь доктора наук, осіб	15 800	16 200	15 900	15 400	97,5

Джерело: складено авторами за узагальненими даними МОН України та відкритих статистичних джерел [7]

Грунтовний аналіз динаміки, наведеної у табл. 2, дає змогу простежити низку стійких тенденцій. По-перше, кількість викладачів поступово скорочується, що пов'язано як із демографічними змінами, так і з воєнними викликами: частина педагогів була мобілізована до лав Збройних сил, частина виїхала за кордон, а інші втратили

можливість працювати через руйнування освітньої інфраструктури у прифронтових регіонах. По-друге, збільшення частки викладачів, які працюють на неповну ставку, свідчить про кризу фінансування, коли заклади змушені зберігати формально кадровий потенціал, але фактично не можуть забезпечити його повноцінною оплатою. По-третє, структура наукових ступенів серед викладачів демонструє зміни: якщо у 2020 р. кількість докторів наук зростала, то після 2022 р. спостерігається її зниження, що зумовлено як еміграційними процесами, так і природним старінням професорсько-викладацького складу. Особливо загрозливо виглядає поступове скорочення кількості докторів філософії, яке у перспективі може створити кадровий вакуум на рівні молодшої наукової генерації.

Проведений аналіз свідчить, що система вищої освіти України у 2020–2024 рр. опинилася в умовах серйозних викликів, пов'язаних із воєнним станом, міграційними процесами та необхідністю інтеграції в європейський освітній простір. Основним завданням української вищої школи стало не лише забезпечення якості освітніх послуг, але й збереження мотивації студентів та викладачів у надзвичайних умовах. Водночас країни ЄС активно реалізовували мотиваційні стратегії, спрямовані на посилення ролі вищої освіти у формуванні людського капіталу для інноваційної економіки.

У 2020–2024 рр. освітні політики країн ЄС приділяли особливу увагу цифровізації навчального процесу, розвитку академічної мобільності, а також впровадженню інклюзивних та адаптивних практик, що враховують різні освітні потреби студентів. Погоджуємося з висновками О. Локшиної, що ключовою тенденцією стало стимулювання студентів через розширення доступу до програм Erasmus+, створення умов для гнучких форм навчання, включаючи модульні та дистанційні курси, а також системне впровадження концепції lifelong learning. У рамках цих стратегій університети активно інтегрували цифрові платформи, забезпечували можливості міжуніверситетських обмінів та надавали підтримку студентам з різними соціальними та академічними передумовами, що сприяло підвищенню залученості, формуванню професійних компетентностей та розвитку здатності до самостійного навчання протягом усього життя. Такий комплексний підхід дозволяє забезпечити конкурентоспроможність випускників на міжнародному ринку праці та підсилює потенціал інтеграції європейських практик у національні освітні системи [4, с. 11].

У 2020–2024 рр. активність українських закладів вищої освіти у розвитку міжнародного співробітництва продовжує зростати, а участь у європейських освітніх програмах стала важливим інструментом мотивації студентів і викладачів. Участь у програмах, таких як Erasmus+, надає можливість підвищувати академічну мобільність, інтегрувати інноваційні освітні практики та розвивати професійні компетенції. Дані Національного офісу Erasmus+ свідчать, що за 2020–2024 рр. українські університети, студенти, викладачі, а також державні та громадські організації активно брали участь у міжнародних проектах, що охоплюють академічну мобільність, стратегічне партнерство, проекти розвитку потенціалу вищої освіти, підтримку реформ, конкурси Жана Моне та інші напрями.

Залученість до таких програм стимулює студентів до активного навчання, підвищує мотивацію викладачів до використання нових педагогічних підходів і сприяє розвитку інтегрованих компетентностей, необхідних у сучасному цифровому та гібридному освітньому середовищі. Позитивний вплив проявляється у підвищенні залученості учасників освітнього процесу, формуванні навичок міжкультурної комунікації та здатності до інноваційної діяльності.

Дані табл. 3 демонструють динаміку участі українських закладів вищої освіти у програмі Erasmus+ у 2020–2024 рр., що дозволяє виокремити ключові напрями мотиваційного впливу:

Таблиця 3. Участь України в Програмі ЄС Erasmus+ (2020–2024 рр.) за окремими напрямками

Напрями участі у Програмі ЄС Erasmus+ (2020–2024 рр.)	Кількість реалізованих проєктів	Обсяг грантів ЄС, тис. євро	Участь організацій і ВНЗ України	Кількість учасників з України
КА 1. Академічна мобільність. Міжнародна (кредитна) мобільність	2 150	61 200	210 ВНЗ у партнерстві з ЄС	13 500 працівників, студентів і аспірантів
КА 1. Академічна мобільність. Міжнародні спільні освітні програми Erasmus Mundus – стипендії для навчання/викладання на магістерських і PhD програмах	–	–	25 українські інституції, з них 13 ВНЗ	310 (магістри – 290; PhD студенти – 20)
КА 1. Мобільність для Молоді	165 волонтерських проєктів з 30 країнами та 3 600 проєктів мобільності молоді з 32 країнами	–	Волонтерські та громадські організації та 16 українських ВНЗ	19 000 представники молоді та молодіжних працівників отримали фінансування для обміну досвідом
КА 2. Проєкти співпраці задля розвитку інновацій та обміну успішними практиками. Розвиток потенціалу вищої освіти (КА211)	55 проєктів, з них: 45 спільних і 10 структурних; 22 національних; 30 багатонаціональних	Загальний бюджет грантів ЄС для 55 проєктів – близько 48 млн євро	Вказано партнерів з України 310 раз, з них 115 ВНЗ	–
Розвиток потенціалу молоді (КА214) – відкрито з 2020 до 2024 р.	За результатами 4 конкурсів реалізується 65 проєктів	Загальна сума фінансування грантів 7 200 тис. євро	Участь 52 організації, з них 25 координатори проєктів і 4 ВНЗ	–

Джерело: складено авторами за джерелом Національного офісу Erasmus+ [11]

Аналіз даних у табл. 3 свідчить, що участь у міжнародних проєктах у 2020–2024 рр. значно зросла, створюючи додаткові мотиваційні стимули для студентів і викладачів. Залучення до академічної мобільності та спільних освітніх програм дозволяє обмінюватися знаннями, впроваджувати нові навчальні технології та підвищувати конкурентоспроможність на світовому освітньому ринку. Проте не всі університети активно залучені до програми Erasmus+, що свідчить про необхідність підвищення мотивації до участі та усунення бар'єрів, пов'язаних з обмеженими ресурсами та організаційними труднощами.

Важливу роль у підтримці мотиваційних процесів відіграє діяльність громадських організацій та асоціацій. Українська Асоціація викладачів і дослідників європейської інтеграції (APREI) та інші організації проводять конференції, семінари та форуми, що сприяють поширенню інформації про євроінтеграційні процеси, розвитку партнерства з університетами ЄС і підвищенню академічної мотивації учасників освітнього процесу.

Участь українських вишів у європейських освітніх програмах у 2020–2024 рр. сприяє поступовій модернізації системи вищої освіти, підвищенню якості навчання та формуванню мотиваційних стратегій, спрямованих на підвищення академічної

зацікавленості та розвиток професійних компетенцій, що особливо важливо в умовах цифрової трансформації та воєнного стану в Україні.

В Україні у цей період мотиваційні стратегії були змушені адаптуватися до умов війни. Значна частина студентів і викладачів виїхала за кордон, що з одного боку, створило ризики для збереження освітнього потенціалу країни, а з іншого — стимулювало університети до активнішої інтеграції в європейський освітній простір. Було поширено практику подвійних дипломів, міжнародних академічних партнерств, спільних наукових проєктів. Поряд із цим держава запроваджувала програми психологічної підтримки студентів та гнучкі механізми навчання, що сприяло збереженню мотивації навіть у критичних умовах.

Зіставлення досвіду ЄС та України дає змогу простежити ключові напрями мотиваційних стратегій, що застосовувалися у 2020–2024 рр. (табл. 4).

Таблиця 4. Порівняння мотиваційних стратегій у вищій освіті (ЄС – Україна, 2020–2024 рр.)

Напрямок	Країни ЄС	Україна
Цифровізація освіти	Активне впровадження онлайн-платформ, розвиток EdTech, підтримка digital skills	Перехід в онлайн під час пандемії COVID-19 та війни, обмежений ресурсами
Академічна мобільність	Розширення програм Erasmus+, стимулювання міжуніверситетських обмінів	Часткова участь через воєнний стан; акцент на дистанційній мобільності
Психологічна підтримка	Інклюзивні освітні практики, менторські програми	Програми підтримки студентів у стресових умовах війни, адаптаційні курси
Мотивація викладачів	Фінансова підтримка, гранти, наукові проєкти Horizon Europe	Обмежені фінансові стимули, але активізація міжнародних грантів
Навчання впродовж життя	Системні програми reskilling/upskilling	Локальні ініціативи в університетах, зростаюча роль курсів підвищення кваліфікації онлайн

Джерело: складено авторами самостійно

Отже, виходячи із даних табл. 3 очевидно, що досвід країн ЄС свідчить, що ефективна мотиваційна стратегія ґрунтується на поєднанні інституційної підтримки, міжнародної співпраці та розвитку цифрових інструментів навчання.

Для ефективної адаптації європейського досвіду до українських реалій доцільно зосередитися на комплексному підході, який поєднує цифровізацію навчального процесу, впровадження гнучких і змішаних форматів навчання, розвиток студентоцентрованих моделей, мікрокваліфікацій та дуальних освітніх програм. Важливим є посилення академічної мобільності студентів і викладачів через міжнародні програми та партнерства, що дозволяє зберегти мотивацію та розширити професійні компетенції навіть у складних умовах воєнного часу. Особливу увагу слід приділити психосоціальній підтримці студентів, організації тьюторського супроводу та цифрових сервісів, які забезпечують персоналізацію навчання й адаптацію до індивідуальних потреб. Не менш значущим є створення ефективних фінансових механізмів підтримки студентів і викладачів, включаючи стипендіальні програми для внутрішньо переміщених осіб і грантові ініціативи для викладачів. Крім того, необхідно впроваджувати системи визнання попереднього навчання, неформальної освіти та професійних компетенцій, що дозволяє підтримувати неперервну освітню траєкторію навіть у разі переміщень або зміни формату навчання. Усі вищенаведені заходи мають формувати інтегровану мотиваційну політику закладів вищої освіти, спрямовану на збереження академічного потенціалу та стимулювання розвитку людського капіталу в умовах українських реалій.

Висновки

Проведене дослідження засвідчило, що ефективні мотиваційні стратегії у вищій освіті є ключовим фактором підтримки академічного потенціалу та конкурентоспроможності випускників. Мета дослідження полягала у вивченні європейського досвіду, аналізі стану української системи та розробці рекомендацій щодо адаптації передових практик. Результати показали, що країни ЄС системно реалізують мотиваційні стратегії через цифровізацію навчання, розширення академічної мобільності, підтримку психосоціального здоров'я студентів та фінансове стимулювання викладачів, що забезпечує високий рівень залученості учасників освітнього процесу та розвиток людського капіталу.

В Україні у 2020–2024 роках мотиваційні практики вимушено адаптувалися до воєнного стану, втрат кадрів, скорочення контингенту студентів та обмежених ресурсів. Університети активно впроваджували дистанційні та змішані формати навчання, підтримку студентів у стресових умовах, а також міжнародні академічні партнерства, що сприяло збереженню навчальної мотивації та адаптації освітнього процесу до складних обставин. Порівняння досвіду ЄС та України дозволяє визначити ключові напрями модернізації мотиваційних стратегій, зокрема цифровізацію, студентоцентровані моделі, гнучкі формати навчання та інтеграцію психосоціальної підтримки.

Узагальнюючи, можна констатувати, що розвиток мотиваційних стратегій в українських закладах вищої освіти має потенціал для ефективного підвищення якості навчання та формування стійкого академічного середовища, якщо поєднувати європейські практики з адаптованими національними механізмами. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку включають оцінку довгострокового впливу цифрових і змішаних форматів на академічну успішність, вивчення ефективності програм психологічної підтримки та розробку інструментів комплексного моніторингу мотиваційних показників студентів і викладачів у контексті постійних трансформацій української вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Фініков Т. В. Якість вищої освіти: сучасне розуміння та український контекст. 2019. URL: <https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/yakist vysh osvity T.Finikov 01.2019.pdf>
2. Зінченко В., Базелюк Н., Бойченко М., Горбунова Л., Курбатов С., Мелков Ю., Шипко О. Стратегії вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: Монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2020. 199 с. URL: <https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/Strategiy VO v umovah internac IVO-2020-199p avtors-kolektiv.pdf>
3. Гагарін М. І. Зарубіжна система вищої освіти: навч. посібн. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. 102 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7694/1/Gagarin zaryb VO.pdf>
4. Локшина О. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 5-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2022_4_2
5. Антонюк В. П. Вища освіта України на шляху інтеграції в європейський освітній простір: досягнення та завдання подальшого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 2 (64). С. 169-182. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/181200>
6. Іванов С. В., Антонюк В. П., Ляшенко В. І. Участь України в європейських програмах науково-технічного співробітництва: стан і проблеми. Проблеми економіки та менеджменту: оцінка та перспективи вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 20 червня 2020 року). Львів: ГО «Львівська економічна фундація», 2020. С. 5-12.

7. Вища освіта в Україні. 2020-2024 рр. Статистична інформація. URL: <https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/m w/v osvita.htm>
8. Заклади вищої освіти. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2021. 71 с.
10. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2014-2023 роках (КВЕД-2010). Статистична інформація. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu u/sze 20.htm>
11. Україна в Програмі ЄС Еразмус+. URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/novyny-i-baza-proektiv.html>
12. Іщенко Є.О. Концепція «місць пам'яті» П'єра Нора в контексті досліджень про колективну пам'ять. Питання культурології. 2020. (36), 49-59. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221044>